

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.3.35>

УДК 334.75

I. Б. Яців,

*д. е. н., професор, професор кафедри підприємництва та торгівлі,
Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С. З. Гжицького*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2370-6351>

С. Ф. Яців,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки,
Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С. З. Гжицького*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5242-7845>

ФУНКЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ КЛАСТЕРІВ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЇХ АКТИВІЗАЦІЇ

I. Yatsiv,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of
Entrepreneurship and Trade, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary
Medicine and Biotechnologies of Lviv*

S. Yatsiv,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Economics, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and
Biotechnologies of Lviv*

FUNCTIONS OF ECONOMIC CLUSTERS AND INSTRUMENTS FOR THEIR ACTIVATION

У статті розглянуто теоретичні та прикладні аспекти функціонування економічних кластерів як форми організації взаємодії суб'єктів господарювання. Зазначені основні ознаки кластера як інтегрованої структури, серед яких: географічна близькість учасників кластера, добровільність їхньої участі в об'єднанні, відсутність жорсткого диктату з адміністративного центру, поєднання кооперації та конкуренції, орієнтація на інноваційний розвиток.

Розглянуто сутність функцій кластера. У функціях кластера як економічної системи проявляються результати його діяльності, які є важливими для учасників об'єднання, а також для структур, з якими співпрацює кластер. Визначено ключові функції кластерів. До них віднесено: організаційну (побудову стійких зв'язків між учасниками кластера, між кластером та його оточенням), ресурсного забезпечення (стосується доступу до інвестицій та інших ресурсів), інноваційну (пов'язана з трансфером інновацій у межах кластера), соціальну (спрямована на формування бізнес-культури учасників кластера, вирішення проблем соціального розвитку), контролюючу (передбачає моніторинг досягнення поставлених цілей, аналіз ефективності діяльності кластерів) функції.

Розглянуто застосування інструментів активізації функцій кластера з метою підвищення ефективності його діяльності, посилення впливу об'єднання на процеси в окремих секторах економіки, у регіоні. Обґрунтовано, що основною групою інструментів активізації цих функцій є розвиток інституційного забезпечення діяльності кластера, який передбачає удосконалення як формальних, так і неформальних інституцій. Визначені заходи з удосконалення інституційного забезпечення розвитку кластерів на різних організаційних рівнях – мікрорівні (окремих суб'єктів, кластера як інтегрованої структури), мезорівні (території, регіону), макрорівні (національному). Враховуючи особливості та завдання створення кластерів, особливо важливим є розвиток інституційного забезпечення їхньої діяльності на мікрорівні. Економічна підтримка кластерних ініціатив

з боку держави, органів влади на регіональному та місцевому рівнях може розглядатися як допоміжний інструмент активізації функцій кластерів.

The article examines the theoretical and applied aspects of the functioning of economic clusters as a form of organizing interaction among business entities. The main features of a cluster as an integrated structure have been identified, including the geographical proximity of cluster participants, the voluntary participation in the association, the absence of rigid control from an administrative center, the combination of cooperation and competition, and a focus on innovative development.

The essence of cluster functions has been analyzed. The functions of a cluster as an economic system reflect the results of its activities, which are significant both for the participants of the association and for the structures cooperating with the cluster. The key functions of clusters have been determined, including the organizational function (the formation of stable links between cluster participants and between the cluster and its external environment), the resource provision function (related to access to investment and other resources), the innovation function (associated with the transfer of innovations within the cluster), the social function (aimed at developing the business culture of cluster participants and addressing issues of social development), and the control function (which involves monitoring the achievement of established goals and analyzing the effectiveness of cluster activities).

The application of instruments for activating cluster functions aimed at increasing the efficiency of cluster activities and strengthening the influence of the cluster association on processes in specific sectors of the economy and at the regional level has been examined. It is substantiated that the main group of instruments for activating these functions is the development of institutional support for cluster activities, which involves the improvement of both formal and informal institutions. Measures for improving the institutional framework of cluster development at different organizational levels have been identified, namely

the micro level (individual entities and the cluster as an integrated structure), the meso level (territorial or regional level), and the macro level (national level). Taking into account the specific features and objectives of cluster formation, the development of institutional support at the micro level is of particular importance. Economic support for cluster initiatives from the state and from regional and local authorities can be considered as an auxiliary instrument for activating cluster functions.

Ключові слова: *класстер, функції кластера, організаційна функція, інституційне забезпечення, формальні інституції, економічна підтримка.*

Keywords: *cluster, cluster functions, organizational function, institutional support, formal institutions, economic support.*

Постановка проблеми. В умовах посилення глобальної конкуренції, структурних трансформацій економічних систем та необхідності підвищення інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання особливого значення набуває впровадження нових форм організації економічної діяльності. Однією з таких форм є кластери – об'єднання підприємств, інфраструктурних організацій, науково-освітніх установ, які, як показує досвід економічно розвинених країн, стають невід'ємним елементом національних та регіональних економік, здатні підвищувати конкурентоспроможність суб'єктів бізнесу на основі взаємовигідної співпраці, обміну науково-технічними досягненнями, знаннями [1, с. 64].

Кластеризація економічних систем розглядається як важливий інструмент стимулювання регіонального розвитку, формування синергійної взаємодії між об'єктами господарювання. Кластери здатні виконувати роль точок зростання внутрішнього ринку і освоєння ринку міжнародного, прискорювати процес створення конкурентних переваг за рахунок спільних інвестицій суб'єктів кластеру в розвиток технологій, інфраструктуру, освіту

[2, с. 121]. Зважаючи на це, в багатьох країнах світу кластерна політика стала складовою стратегій розвитку регіонів (територій), окремих сфер економіки.

Процес формування та розвитку економічних кластерів спостерігається і в Україні. Український кластерний альянс (об'єднання, що має статус громадської спілки) повідомляє про зростання кількісних і якісних показників членства в цій організації, посилення інноваційної діяльності суб'єктів, які в неї входять [3], що відображає розвиток кластеризації вітчизняної економіки. Однак реалізація потенційних переваг економічних кластерів гальмується низкою чинників, серед яких – недостатнє розуміння переваг цієї форми організації бізнесу та способів їх використання. Це вимагає продовження дослідження теоретичних аспектів функціонування кластерів, зокрема формування механізмів активізації їхніх функцій з урахуванням запитів учасників кластера і суспільних потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти кластеризації економіки, досвід розвитку кластерної політики в країнах Європейського Союзу розглянуті в ґрунтовних працях колективів учених, очолюваних С. Смерічевською [2], М. Вонаренком та В. Дубницьким [4]. У цих та інших працях розкритий понятійний апарат теорії економічних кластерів. Зокрема, дослідники загалом поділяють погляд на економічний кластер як на групу компаній, розташованих у безпосередній географічній близькості, що пов'язані між собою, здійснюють внутрішню взаємодію в певній галузі, отримують активну або пасивну підтримку від місцевих органів влади, розвиваються завдяки регіональним лідерам [2, с. 146]. Автори підкреслюють високий рівень автономії суб'єктів, що входять у кластер, які залишаються конкурентами, але ведуть певну спільну діяльність [5, с. 157; 6, с. 11]. Учені вказують на особливості кластерів як економічних систем, виділяючи їхню інноваційну спрямованість, отримання синергетичного ефекту від взаємодії учасників кластеру [2, с. 228; 7].

Функції кластерів розглядають О. Ватченко та О. Борншайн. Автори виділяють групи функцій: виробничі, інноваційної сфери,

конкурентоспроможності та кооперації, соціальні [8, с. 31], конкретизують зміст окремих із них. Чупайленко О. виділяє промислові, технологічні, інноваційні, будівельні, сільськогосподарські, машинобудівні та інші групи функцій кластерів [6, с. 15], пов'язуючи їх з галузевою ознакою кластерного об'єднання, що вважаємо дискусійним підходом.

Функції кластерів можна розглядати крізь призму переваг, які вони забезпечують. Такі переваги відображають зміст бажаної функції кластера. Серед основних переваг від функціонування кластерів автори виділяють можливості спільного використання інфраструктури, організації збуту продукції, розвитку та просування регіонального бренду, доступ до нових знань, технологій, сучасних методів управління, зниження рівня трансакційних витрат, зростання конкурентоспроможності продукції, можливість виходу на міжнародні ринки [2, с. 125-126], позитивний вплив на розвиток високотехнологічних галузей промисловості, наповнення бюджетів [7], зниження фінансових і кредитних ризиків підприємств – учасників кластеру, підвищення інвестиційної привабливості країни і регіону, створення додаткових робочих місць [9, с. 59] та ін. Савостенко Т. та Шевченко Л. розглядають переваги від функціонування кластерів в Україні в умовах воєнного стану [10].

Дослідники вказують на проблеми розвитку кластерів в Україні, які не дають змоги на достатньому рівні реалізувати функції кластерних формувань. Карпенко А. та Карпенко Н. здійснили класифікацію відповідних проблем, виділивши серед них групи – військово-політичні, інституційні, інвестиційні, інноваційні, екологічні, інформаційні, логістичні, економічні, соціально-освітні, а також конкретизували характеристики цих груп [1, с. 72]. Орлова-Курилова О. вказує на небезпеку наявності в галузі домінуючої компанії, яка може взяти під контроль інших учасників кластера та фактично узурпувати владу [9, с. 58].

Учені пропонують заходи, спрямовані на підтримку створення та розвитку кластерів в економіці України. Вони розглядають інструментарій

державної підтримки відповідних процесів, який повинен знайти втілення в кластерній політиці органів влади на різних організаційних рівнях [7; 11; 12], посиляючись при цьому на досвід економічно розвинених країн. Серед зазначених інструментів – удосконалення інституційного забезпечення відносин за участю суб'єктів, що входять у кластер, фінансова підтримка кластерних ініціатив. Загалом поділяючи переважну більшість викладених у наукових публікаціях міркувань щодо підтримки кластерного руху, вважаємо, що пропонований інструментарій доцільно конкретизувати з урахуванням актуальних функцій кластерів та макроекономічних умов, які склалися в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд основних функцій кластерів та обґрунтування заходів, спрямованих на їх активізацію в умовах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. За тлумачним словником української мови, термін «функція» відображає призначення, роль об'єкта в певному середовищі [13, с. 1552]. Функцією економічної системи, до якої відносимо й кластери, вважаємо прояв дії цієї системи як суб'єкта економічних відносин у контексті очікуваних результатів її діяльності. Таким чином, у функціях проявляється призначення, роль економічних систем, а також механізм їхнього впливу на соціально-економічний розвиток.

Кластери в сучасній моделі української економіки поки що не набули помітного поширення. З різних джерел можна почерпнути інформацію про створення в Україні кількох десятків кластерів, однак, очевидно, далеко не всі з них проявляють помітну активність і результативність. Тому, ведучи мову про функції кластера в економіці, доводиться розглядати не тільки фактичні результати їхньої діяльності, а й результати очікувані, сподівання, які покладаються на кластерні об'єднання, виходячи із світового досвіду та міркувань учасників кластера, які його створили.

Слід також враховувати різноманітність кластерів за їхніми розмірами, видами економічної діяльності учасників, іншими характеристиками. З

урахуванням цього доцільно виділити принципові ознаки кластерів, які вирізняють їх серед інших видів інтегрованих структур. До таких ознак відносимо:

- приналежність до певного сектора економіки, що може бути ідентифікований як галузь чи вид економічної діяльності, при цьому об'єднавчою ознакою часто виступає формування певного технологічного ланцюжка, який визначає необхідність і зміст вертикальних інтеграційних зв'язків у рамках кластера;

- географічна близькість учасників кластера, рівень якої визначається масштабами об'єднання, його економічним потенціалом;

- добровільність участі у кластері, м'який характер об'єднання, який передбачає відсутність жорсткого адміністративного та/чи економічного диктату з певного центру, поєднання у відносинах між учасниками кластера кооперації та конкуренції;

- зорієнтованість кластера на інноваційний розвиток через поширення в рамках об'єднання всіх основних видів інновацій (процесових, продуктових, організаційних, маркетингових).

З урахуванням зазначених характеристик кластерних об'єднань та завдань, які ставлять перед собою їх учасники, виділені основні функції кластерів, які наведені в табл. 1. Запропонований перелік функцій не претендує на вичерпність та може бути деталізований чи доповнений. Він, вважаємо, дає змогу конкретизувати інструменти активізації функцій кластера, які допоможуть підвищити ефективність діяльності інтегрованої структури.

Принциповим вважаємо виділення організаційної функції кластера, зміст якої полягає в розбудові стійких відносин між учасниками об'єднання – як виробничими підприємствами, так і організаціями, установами, що співпрацюють з ними. Налагодження таких відносин є необхідною умовою існування кластера і повинно забезпечити низку ефектів економічного,

технологічного та соціального характеру, що відповідають інтересам як учасників об'єднання, так і його стейкхолдерів.

Таблиця 1. Функції кластерів як інтегрованих структур

Функція	Форма прояву
Організаційна	Формування стійких відносин між підприємствами – учасниками кластера, органами влади та науковими установами, що забезпечує координацію їхніх дій, узгодження інтересів.
Ресурсного забезпечення	Забезпечення привілейованого доступу до ресурсів, координація використання ресурсів, у тому числі нематеріальних (лобістських, інформаційних та ін.), підготовка кадрів, сприяння залученню інвестицій. Забезпечення повнішого та ефективнішого використання ресурсів території діяльності кластера.
Стимулювання інноваційного розвитку	Трансфер та імплементація інновацій учасниками кластера, спрямованих на виробництво нових видів продукції, поліпшення споживчих характеристик продукції, удосконалення технологій.
Соціальна	Формування в учасників кластера ціннісних принципів, високих стандартів бізнес-культури. Спрямованість діяльності кластера на вирішення соціальних проблем території, регіону.
Контролююча	Моніторинг поведінки учасників кластера для забезпечення досягнення поставлених цілей. Контроль за дотриманням узгоджених стандартів. Оцінювання ефективності кластерної взаємодії.

Джерело: сформовано авторами

Основною групою інструментів активізації функцій кластера вважаємо заходи, спрямовані на удосконалення інституційного забезпечення його діяльності. Під інституційним забезпеченням діяльності кластера розуміємо сукупність норм і правил, які визначають засади поведінки учасників кластера та об'єднання загалом. Йдеться як про формальні (норми та правила, закріплені в офіційних документах), так і неформальні інституції (відображають добровільно прийняті норми поведінки, традиції, звичаї).

Формальні інституції включають офіційні правила і процедури, прийняті на різних організаційних рівнях – окремих суб'єктів (мікрорівні), територій, регіонів, галузей (мезорівні), національному (макрорівні), глобалізаційному (охоплює кластери транскордонного співробітництва). З огляду на особливості та завдання створення кластерів особливої ваги

набуває розвиток інституційного забезпечення їхньої діяльності на мікрорівні – рівні об'єднання та окремих його учасників.

Зазвичай відносини між учасниками кластера ґрунтуються на системі двосторонніх контрактів, укладених меморандумах про співпрацю, інших спільно прийнятих програмних документах та навіть усних домовленостях (останні відносяться до неформальних інституцій). М'яка система управління кластером передбачає необхідність значних зусиль для узгодження інтересів усіх учасників об'єднання, посилює значимість неформальних інституцій. Формування пакету документів та рішень для урегулювання відносин в рамках об'єднання є основою інституційного забезпечення реалізації організаційної функції кластера. Зміст відповідних документів визначає інструментарій реалізації інших його функцій. Слід зазначити, що прогалини в інституційному забезпеченні на мікрорівні не можуть бути компенсовані регуляторними інструментами на вищих організаційних рівнях.

Нерідко кластер розглядають як засіб, що сприяє вирішенню проблем соціально-економічного розвитку територій та регіонів, зокрема через створення робочих місць, наповнення бюджетів, повніше використання ресурсного потенціалу тощо. Зацікавленість органів державної влади на регіональному рівні та органів місцевого самоврядування у створенні та діяльності кластера може бути відображена в стратегії розвитку області (району), територіальної громади. Формуючи таку стратегію, зазвичай конкретизують заходи, спрямовані на підтримку кластерів. Заходи з підтримки кластерних ініціатив можуть включати виділення грантів, організацію навчання, надання консультацій. У відповідних рішеннях визначають джерела фінансування, відповідальних виконавців.

Формами документування рішень про підтримку кластерної ініціативи на регіональному та місцевому рівнях є: розпорядження керівників відповідних органів влади про створення координаційних рад, робочих груп для практичного вирішення питань, пов'язаних зі створенням кластера; укладання меморандумів про співпрацю між суб'єктами бізнесу, органами

влади, університетами та іншими науковими установами, громадськими організаціями щодо розвитку кластера. Ядром чи одним із основних елементів кластера нерідко стають технопарки, індустріальні парки. Рішення про їх створення, які передбачають виділення певних ресурсів, зокрема земельних ділянок, також є елементом інституційного забезпечення розвитку кластерів на мезорівні.

Саме на мезорівні можуть бути задіяні інструменти економічної підтримки кластерів – через виділення фінансів та інших видів ресурсів, надання певних пільг. Доцільність застосування таких інструментів пов'язана з тим, що географічна окресленість кластера тісно пов'язана інтересами розвитку регіону чи території. Сьогодні скромні можливості регіональних і місцевих бюджетів не дають змоги розраховувати на масштабну економічну підтримку розвитку кластерів. Та остання все ж розглядається як інструмент забезпечення розвитку кластерів, зокрема активізації окремих їх функцій.

Розглядаючи механізм надання такої підтримки, слід враховувати, що кластер не є юридичною особою, а отже, не може виступати реципієнтом коштів чи інших ресурсів, виділених на підтримку кластерної ініціативи. Ця підтримка повинна надходити до конкретних підприємств і організацій – учасників кластера. Водночас орган управління кластером (координаційний центр чи рада, які забезпечують взаємодію учасників кластера) повинні вирішувати питання розподілу ресурсів, контролю за їхнім використанням.

Якщо кластер відіграє важливу роль у розвитку економіки країни, виділення ресурсів для його підтримки може бути організоване на макрорівні. Та вагомішою підтримкою розвитку кластерів з боку держави, вважаємо, буде усунення прогалини в нормативно-правовому забезпеченні розвитку кластерів в Україні, які, зокрема, стосуються відсутності спеціального законодавства про кластери, єдиної державної кластерної політики тощо. Тому доцільно передбачити на законодавчому рівні механізми визначення порядку реєстрації кластерів, які претендують на державну чи регіональну підтримку, засади такої підтримки через реалізацію

спеціальних програм підтримки кластерних ініціатив. Відповідні нормативно-правові документи можуть містити підходи до вирішення питань, пов'язаних із створенням органів управління кластерами, удосконаленням ресурсного забезпечення учасників кластера, залучення кластерного утворення до вирішення проблем соціального характеру. Це сприятиме активізації функцій об'єднання.

Слід виходити з того, що інституційне забезпечення кластерних ініціатив через заходи на макрорівні, а також певна економічна їх підтримка з боку держави (можливість надання якої в основних галузях економіки тривалий час залишатиметься дуже скромною) самі по собі неспроможні вирішити проблеми розвитку кластерів в Україні. Це аж ніяк не заперечує необхідності створення і застосування відповідних механізмів. Однак визначальними для розвитку кластерів залишаються ініціативи, проявлені суб'єктами підприємницької діяльності на мікрорівні.

Висновки. Кластер є різновидом інтегрованої структури з м'якою формою адміністрування відносин між його учасниками – підприємствами та організаціями, які виявляють готовність об'єднувати зусилля задля підвищення своєї конкурентоспроможності на засадах інноваційного розвитку, досягнення синергетичного ефекту від співпраці. Кластери у світовій практиці стають важливою формою організації економічних відносин, яка набуває поширення і в Україні. Вони виконують низку функцій, у яких проявляється їхня роль, механізм впливу на соціально-економічний розвиток території та/чи сектора економіки як середовища діяльності кластера.

Серед основних функцій кластера, які визначають його роль у розвитку економічних систем, виділимо: організаційну (побудову стійких зв'язків між учасниками кластера, об'єднанням та його оточенням), ресурсного забезпечення (стосується забезпечення доступу до інвестицій та інших ресурсів), інноваційну (пов'язана з трансфером інновацій у межах кластера), соціальну (спрямована на формування бізнес-культури учасників кластера,

вирішення проблем соціального розвитку), контролюючи (передбачає моніторинг досягнення поставлених цілей, аналіз ефективності діяльності кластера).

Основним інструментом активізації цих функцій є вдосконалення інституційного забезпечення діяльності кластера, а допоміжними інструментами – економічна підтримка кластерних ініціатив з боку органів державної влади та місцевого самоврядування. Особливо значимим є удосконалення інституційного забезпечення діяльності кластера на мікрорівні – об'єднання та окремих його учасників. Готовність учасників до кооперації є основним чинником розвитку процесів кластеризації в економіці України.

Література

1. Карпенко А. В., Карпенко Н. М. Механізм управління розвитком кластерів в Україні як особливою формою бізнес-спільнот. *Економіка і організація управління*. 2023. № 2. С. 61–75. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.2.6>.

2. Cluster Policy of Innovative Development of the National Economy: Integration and Infrastructure Aspects : monograph / under the editorship of prof. S. Smerichevska. Poznań: Wydawnictwo naukowe WSPIA, 2020. 382 p. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/31413>.

3. Річний звіт – 2024 Українського кластерного альянсу. *Український кластерний альянс*, 2025 [веб-сайт]. URL: <https://www.clusters.org.ua/annual-report-2024>.

4. Теорія і практика кластеризації економіки : колект. монографія за наук. та заг. ред. М. П. Войнаренка, В. І. Дубницького. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. 335 с.

5. Самійленко Г. Кластерні структури регіонів України: теоретичні аспекти, проблеми та перспективність практичної реалізації. *Проблеми і*

перспективи економіки та управління. 2019. № 1 (17). С. 155–165. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1\(17\)-155-165](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1(17)-155-165).

6. Чупайленко О. А., Бєро В. Ю. Розширення функцій інноваційних кластерів в Україні. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2013. № 5. С. 9–16.

7. Бойко О. Закордонний досвід державного регулювання інноваційної діяльності на промислових підприємствах Київської області. *Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології*. 2022. Т. 1. № 1. DOI: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2022-1-1-3>.

8. Ватченко О. Б., Борншайн О. О. Аналіз та систематизація функцій кластера. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. № 1. С. 27–34.

9. Орлова-Курилова О. В. Переваги та недоліки функціонування кластерів у сучасній економіці. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. 3(1). С. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-3-8>.

10. Савостенко Т., Шевченко Л. Роль держави у кластеризації економіки: європейський досвід і реалії в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. №8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-8-02-04>.

11. Присяжнюк А. Ю. Інструменти реалізації кластерної політики. *Інтелект XXI*. 2021. № 3. С. 40–45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-3.8>.

12. Самборський О. Ю., Гласов П. В. Сучасна кластерна політика України: проблеми та перспективи. *Агросвіт*. 2021. № 11. С. 57–64. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.11.57>.

13. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

References

1. Karpenko, A.V. and Karpenko, N.M. (2023), “Managerial mechanism of cluster development in Ukraine as special form of business communities”, *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, vol. 2, pp. 61–75. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.2.6>.
2. Smerichevska, S. (2020), *Cluster Policy of Innovative Development of the National Economy: Integration and Infrastructure Aspects*, Wydawnictwo naukowe WSPIA, Poznan, Poland, available at: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/31413> (Accessed 25 February 2026).
3. Ukrainian Cluster Alliance (2025), “Annual Report – 2024 of the Ukrainian Cluster Alliance”, available at: <https://www.clusters.org.ua/annual-report-2024> (Accessed 26 February 2026).
4. Voinarenko, M.P. and Dubnytskyi, V.I. (2019), *Teoriia i praktyka klasteryzatsii ekonomiky* [Theory and practice of economic clustering], Aksioma, Kamianets-Podilskyi, Ukraine.
5. Samiilenko, G. (2019), “Cluster structures of Ukrainian regions: theoretical aspects, problems and perspectives of practical implementation”, *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 1(17), pp. 155–165. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1\(17\)-155-165](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1(17)-155-165).
6. Chupaylenko, O.A. and Bero, V.Y. (2013), “Expanding functions of innovation clusters in Ukraine”, *Problemy innovatsiino-investytsiinoho rozvytku*, vol. 5, pp. 9–16.
7. Boiko, O.M. (2022), “Foreign experience of state regulation of innovative activity at industrial enterprises of Kyiv region”, *Scientific Bulletin of International Association of Scientists. Series: Economy, Management, Security, Technology*, vol. 1, iss. 1. DOI: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2022-1-1-3>.
8. Vatchenko, O.B. and Bornshain, O.O. (2015), “Analysis and systematization of the functions of clusters”, *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, vol. 1, pp. 27–34.

9. Orlova-Kurilova, O. (2020), “Advantages and disadvantages of functioning of clusters in the modern economy”, *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, vol. 3(1), pp. 55-61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-3-8>.
10. Savostenko T. and Shevchenko L. (2023), “The role of the state in economic clustering: European experience and Ukrainian realities”, *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia*, vol. 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-8-02-04>.
11. Prysiazhniuk, A.Yu. (2021), “Tools of cluster policy implementation”, *Intelekt XXI*, vol. 3, pp. 40-45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-3.8>.
12. Samborskyi, O.Yu. and Hlasov, P.V. (2021), “Modern cluster policy of Ukraine: problems and prospects”, *Agrosvit*, vol. 11, pp. 57–64. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.11.57>.
13. Busel, V.T. (2005), *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great explanatory dictionary of the modern Ukrainian language], VTF “Perun”, Kyiv, Irpin, Ukraine.

Отримано редакцією журналу / Received: 14.03.26

Прорецензовано / Revised: 17.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 20.03.26